

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI ENERGIAKATSELMUKSISTA

1 Esityksen pääasiallinen sisältö

Ehdotuksessa esitetään annettavaksi valtioneuvoston asetus energiakatselmuksista. Asetus täydentäisi energiatehokkuuslakia energiakatselmusten osalta. Energiatehokkuuslailla ja sen nojalla annettavilla asetuksilla pannaan täytäntöön EU:n energiatehokkuusdirektiivi. Asetuksella tarkennettaisiin energiatehokkuuslaissa suurille yrityksille säädettyä velvoitetta tehdä yrityksen energiakatselmus. Ehdotuksessa määriteltäisiin yrityksen energiakatselmukseen kuuluvien kohdekatselmusten vähimmäisvaatimukset sekä kohdekatselmusten vähimmäismäärä. Samoin asetuksella säädetäisiin yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilön pätevyydestä ja koulutuksesta. Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 19 päivänä tammikuuta 2015.

2 Nykytila

Energiakatselmuksista ei ole Suomessa ollut lainsäädäntöä ennen vuoden 2015 alussa voimaan tullutta energiatehokkuuslakia (1429/2014). Suomessa on kuitenkin tehty energiakatselmuksia jo vuodesta 1992 ja vapaaehtoiset energiakatselmuksiset ovat yksi kansallisen energiatehokkuuspolitiikan tärkeimmistä osa-alueista. Energiakatselmuksiset ovat myös osa laajaa vapaaehtoisten energiatehokkuussopimusten järjestelmää, jonka avulla elinkeinoelämän eri sektorit ja kunnat ovat sitoutuneet energiatehokkuustoimenpiteisiin. Nykyinen vapaaehtoisuuteen perustuva ja markkinaehtoisesti toimiva järjestelmä on toiminut Suomessa hyvin.

Energiakatselmustoiminnan hallinnoinnista vastaavat työ- ja elinkeinoministeriö ja Energiavirasto. Motiva Oy on hoitanut katselmustoiminnan käytännön koordinoitua. Katselmuksille on voinut hakea energiataukea ELY-keskuksista. Kun energiakatselmuksiset tulevat energiatehokkuuslain myötä pakollisiksi suurille yrityksille, ei niille enää ole mahdollista myöntää energiataukea katselmusten tekemiseen. Sen sijaan pk-yritykset ja kunnat voivat edelleen hakea tukea paikallisesta ELY-keskuksesta vapaaehtoisten energiakatselmusten tekemiseen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/27/EU energiatehokkuudesta (niin kutsuttu energiatehokkuusdirektiivi) edellyttää muutoksia nykyiseen kansalliseen energiakatselmusjärjestelmään suurten yritysten energiakatselmusten osalta.

3 Ehdotetut muutokset

Energiatehokkuuslain myötä tulee suurille yrityksille velvoite tehdä pakollinen energiakatselmus. Laissa on määritelty kahdenlaisia katselmuksia: yrityksen energiakatselmuksia ja kohdekatselmuksia. Yrityksen energiakatselmus on laaja analyysi ja se kohdistuu yritykseen kokonaisuudessaan. Siinä selvitetään koko yrityksen tai kon-

sernin energiankulutusprofiili ja tunnistetaan energiansäästömahdollisuudet. Yrityksen energiakatselmukseen sisällytetään kohdekatselmuksia, joiden avulla saadaan yksityiskohtaista tietoa kohteen energiankulutuksesta ja kohteeseen sopivista energiatehokkuustoimenpiteistä.

Energiatehokkuuslaki ja energiakatselmuksasetus koskisivat suurten yritysten pakollisia energiakatselmuksia. Ne eivät näin ollen koskisi vapaaehtoisia energiakatselmuksia vaan nykyisen vapaaehtoisuuteen perustuvan energiakatselmustoiminnan on tarkoitus jatkua entisellään.

Yrityksen energiakatselmuksen vähimmäisvaatimukset on säädetty energiatehokkuuslaissa, joten niistä ei ole tarpeen säätää asetuksessa. Sen sijaan kohdekatselmusten vähimmäisvaatimuksista ehdotetaan säädettäväksi asetuksen 2 §:ssä ja kohdekatselmusten määrästä asetuksen 3 §:ssä. Kullakin yrityksellä ja toimialalla, kuten teollisuus, kiinteistöt, palvelu, liikenne ja maatalous, on omat erityispiirteensä ja tarpeensa kohdekatselmuksille. Pakolliseen suuren yrityksen energiakatselmukseen sisällytettävälle kohdekatselmuksille ei siten voida laatia hyvin yksityiskohtaisia vähimmäisvaatimuksia, vaan niiden tulee olla sovellettavissa kaikille kohdekatselmuksille toimialasta ja kohdekatselmuksen rajauksesta riippumatta.

Energiatehokkuuslain 3 luvussa on säädetty vaatimuksia yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilölle, ja niitä vaatimuksia ehdotetaan tarkennettaviksi tällä asetuksella. Asetuksen 4 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi vastuuhenkilöltä edellytettävästä tutkinnosta ja sen korvaavasta työkokemuksesta. Ehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin vastuuhenkilökoulutuksesta ja vastuuhenkilökokeesta. Lopuksi olisi vielä säännös vastuuhenkilön ammattitaidon ylläpitämisestä.

4 Pykäläkohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala

Soveltamisala ehdotetaan määriteltäväksi asetuksessa selkeyden vuoksi, sillä asetus ei kattaisi kaikkia energiakatselmuksia. Asetus koskisi suurten yritysten pakollisiin energiakatselmuksiin sisällytettäviä kohdekatselmuksia sekä yritysten energiakatselmusten vastuuhenkilökysymyksiä. Säännökset eivät näin ollen velvoittaisi vapaaehtoisten energiakatselmusten tekijöitä. Energiakatselmuksiin liittyvät velvoitteet koskisivat yritysten tai konsernien Suomessa käyttämää energiaa.

2 §. Kohdekatselmusten vähimmäisvaatimukset

Pykälässä säädettäisiin vähimmäisvaatimukset yrityksen energiakatselmuksiin kuuluville kohdekatselmuksille energiatehokkuuslain 9 §:n 6 momentin mukaisesti. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin, että katselmuskohde on käytävä läpi riittävän edustavasti ja riippumattomasti, millä pyritään luotettavaan lopputulokseen. Kohdekatselmukset tulisi tehdä sellaisiin yrityksen itse valitsemiin energiankäyttökohteisiin, joiden energiankulutus on korkein ja joiden energiatehokkuudessa on eniten parannettavaa. Esimerkiksi teollisuusyrityksen kohdalla kohdekatselmus voisi käsittää koko tehtaan, osaston, prosessin tai vain prosessin osan tai vaikka käyttöhyödykejärjes-

telmän kuten paineilmajärjestelmän. Kiinteistökohteissa tai palvelualalla kohdekatselmus voisi käsittää esimerkiksi rakennuksen tai ryhmän rakennuksia. Katselmuksen tekeminen riittävän edustavasti tarkoittaisi käytännössä kohteen energiankulutukseen vaikuttavien ominaisuuksien selvittämistä sekä asiakirjoista että tekemällä kenttäkierros paikan päällä. Tarvittaessa tulisi haastatella rakennuksen käyttäjiä ja ylläpitohenkilökuntaa.

Pykälän toisen kohdan mukaan katselmuksessa on pyrittävä löytämään energiatehokkuutta parantavia, kustannustehokkaita toimenpiteitä. Kohdekatselmus ei voisi olla pelkästään aiemmassa kohdekatselmuksessa ehdotettujen toimenpiteiden toteutuksen seuraamista ja raportointia. Kohdekatselmuksena ei myöskään pidettäisi taloteknisten- tai käyttöhyödykejärjestelmien normaalia kunnossapitoa.

Kolmannen kohdan selkeyden vaatimuksella viitattaisiin toimenpide-ehdotusten riittävään tarkkuuteen, mihin liittyisi myös muun muassa hyvä taustoitus, perustelut ja yksiselitteisyys.

Pykälän neljännessä ja viidennessä kohdassa säädettäisiin vaatimukset toimenpiteisiin liittyville laskelmille ja kohteissa tehtäville mittauksille. Niiden avulla olisi pystyttävä muodostamaan luotettava kuva katselmoitavan kohteen energiankulutuksesta ja energiatehokkuudesta sekä varmistamaan toimenpiteiden kustannustehokkuus. Mittauksia olisi tehtävä riittävä määrä riippumatta toimialasta ja kohteen rajauksesta. Luotettavia tietoja voidaan erillismittausten lisäksi saada esimerkiksi kiinteistö- tai prosessiautomaatiojärjestelmästä, energiankulutuksen seurantajärjestelmästä taikka muusta luotettavasta ajan tasalla olevasta lähteestä. Erillismittauksissa tulisi ottaa huomioon katselmoitavan kohteen koko ja sen erityispiirteet.

3 §. Kohdekatselmusten määrä

Yrityksen energiakatselmukseen on energiatehokkuuslain 4 §:n 2 momentin mukaan sisällytettävä kohdekatselmuksia riittävästä määrästä yrityksen toimintoja, jotta voidaan muodostaa luotettava kuva yrityksen kokonaisenergiatehokkuudesta ja todeta luotettavalla tavalla sen merkittävimmät parantamismahdollisuudet. Energiatehokkuuslain 8 §:n 6 momentin mukaan kohdekatselmusten määrästä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä.

Ehdotetussa asetuksen 3 §:ssä lähtökohta on, että yrityksen tai konsernin energiakatselmukseen sisältyvän kohdekatselmuksilla katetun energian määrän on vastattava vähintään kymmentä prosenttia kokonaisenergiankäytöstä. Kuitenkin jos kyseessä on sähköä tai lämpöä tuottava yritys tai konserni, on kohdekatselmuksilla katetun energian määrän vastattava vähintään viittä prosenttia kokonaisenergiankäytöstä. Taustalla on se, että kymmenen prosentin vaatimus voisi johtaa niiden kohdalla sellaiseen kohtuuttomaan tilanteeseen, jossa niiden tulisi aina yrityksen energiakatselmuksen yhteydessä katselmoida iso voimalaitos. Jos energiakatselmuksvelvoitteen piirissä on konserni, lasketaan prosenttiosuus koko konsernin energiankäytöstä. Jos kyseessä puolestaan on yritys, lasketaan kohdekatselmusten määrä kyseisen yrityksen energiankäytöstä. Energiatehokkuuslain 6 §:n mukaan yrityksen energiakatselmus on tehtävä vähintään neljän vuoden välein, ja siihen sisältyvä kohdekatselmus ei saa olla neljää vuotta vanhempi. Näin ollen uutta yrityksen energiakatselmusta tehtäessä

huomioidaan kohdekatselmuksiksi uudet, neljän vuoden sisällä tehdyt kohdekatselmuksset.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin kokonaisenergiankäyttö. Momentin mukaan kokonaisenergiankäyttöä määriteltäessä otettaisiin huomioon kaikki energiamuodot, kuten sähkö, lämpö ja polttoaineet. Sähkön siirto- ja jakeluverkkoyhtiöiden osalta kokonaisenergiankäyttöön ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista lukea siirrettyä energiaa. Edelleen 2 momentissa tarkennettaisiin kokonaisenergiankäyttö niissä tilanteissa, joissa yrityksen tai konsernin jokin toimipaikka on vuokralla rakennuksessa. Tällöin kokonaisenergiankäyttöön laskettaisiin vain se osuus, josta yritys maksaa erillismittauksiin perustuvan kulutuksen mukaan. Ajatuksena on, että tällaisissa tilanteissa vuokralaisella on mahdollisuus omalla toiminnallaan vaikuttaa energiankäyttöön. Vuokranantajan ei puolestaan tarvitsisi huomioida kyseistä energiankäyttöä osaksi momentissa tarkoitettua omaa kokonaisenergiankäyttöään. Sen sijaan tilanteessa, jossa vuokralaisen energiankäyttöä ei ole mitattu, tulisi vuokranantajan sisällyttää energianmäärä omaan kokonaisenergiankäyttöönsä. Tarkoituksenmukaista ei ole, että eri toimijat, kuten vuokranantaja ja vuokralainen, tekisivät kohdekatselmuksen samaan kohteeseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös, että kokonaisenergiankäyttöä laskettaessa yritys voisi jättää ulkopuolelle liikennevälineiden energiankäytön osuuden. Taustalla on energiatehokkuuslain 9 §:n 3 momentti, jonka mukaan kohdekatselmuksia ei tarvitse tehdä lentokoneille, laivoille, junille ja autoille. Vaikka liikennevälineille ei tarvitsekaan tehdä kohdekatselmuksia eikä niiden energiankäyttöä otettaisi huomioon kohdekatselmusten määrää laskettaessa, tulisi liikennevälineiden energiankäyttö muutoin ottaa huomioon yrityksen energiakatselmuksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vaihtoehtoinen tapa laskea kohdekatselmusten vähimmäismäärä. Sen mukaan määrä voitaisiin määrittää otoksena yrityksen energiakäyttökohteiden lukumäärästä. Se olisi mahdollista tilanteissa, joissa energiankäyttökohteet olisivat rakennuksia tai toimipaikkoja. Momentissa olisi viisi kohtaa, joiden mukaan kohdekatselmusten vähimmäismäärä voidaan laskea. Momentin viimeisen kohdan mukaan määrää laskettaessa ulkopuolelle voitaisiin jättää ne rakennukset ja toimipaikat, joissa energiakustannus on niin pieni, ettei erillisen kohdekatselmuksen tekeminen ole niissä taloudellisesti perusteltua. Jos pienet rakennukset ja toimipaikat jätetään ulkopuolelle kohdekatselmusten määrää laskettaessa, ei niihin kohteisiin tehtyjä energiakatselmuksia tulisi tällöin laskea mukaan myöskään kohdekatselmusten vähimmäismäärään. Momentin viimeisessä kohdassa viitattaessa pintalaan tarkoitetaan nettopinta-alaa.

Pykälän 3 momentin mukaan vähimmäismäärän laskennan tuloksena tullut desimaaliluku pyöristettäisiin lähimpään kokonaislukuun.

4 §. Yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilöltä edellytettävä tutkinto tai työkokemus

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi vaatimuksia yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilön pätevyydelle energiatehokkuuslain 13 §:n 4 momentin mukaisesti. Pätevyyttä haetaan Energiavirastolta. Lain 13 §:n 2 momentin mukaan vastuuhenkilöllä

tulee olla soveltuva tekniikan, ympäristö- tai energia-alan tutkinto tai tämän korvaava työkokemus sekä yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilökoulutus.

Asetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan vastuuhenkilön tutkinnon olisi oltava vähintään alempi korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkinto taikka muu vastaavan tason tutkinto. Tutkintotason vaatimus on tarkoituksenmukainen, sillä energiatehokkuuslain mukaan vastuuhenkilöpätevyyttä edellytetään nimenomaan yrityksen energiakatselmuksia tehdessä. Kyseessä on laaja analyysi ja siinä selvitetään koko yrityksen tai konsernin energiankulutusprofiili. Pakollinen katselmusvelvoite koskee suuria yrityksiä eli pk-sektorin yritysten energiakatselmuksia ovat vaatimuksen ulkopuolella.

Soveltuvaksi tutkintotasoksi voidaan katsoa myös nykyistä alemmaa korkeakoulutusta vastaava aiemman opintotason tutkinto tekniikan, energian tai ympäristön alalta. Vastaavan tason tutkinnoksi voidaan katsoa esimerkiksi aiemman koulutusjärjestelmän mukainen insinöörin tai teknikon tutkinto.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkinnon korvaavasta työkokemuksesta. Korvaavaksi työkokemukseksi voitaisiin hyväksyä yrityksen energiakatselmuksen kannalta riittävä vähintään kolmen vuoden työkokemus energia-, tuotanto-, kiinteistö- tai ympäristöalan asiantuntijatehtävissä tai muissa vastaavissa tehtävissä. Tässä tarkoitettu työkokemus voisi olla hankittu esimerkiksi energia-, tuotanto-, kiinteistö- tai ympäristöpäällikön tai – insinöörin tehtävissä taikka vastaavan tasoissa muissa tehtävissä. Myös esimerkiksi katselmuksiin liittyvä työkokemus voitaisiin katsoa pykälässä mainituksi muuksi vastaavaksi tehtäväksi.

5 §. Yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilökoulutus ja vastuuhenkilökoe

Energiatehokkuuslain 13 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vastuuhenkilökoulutuksesta ja vastuuhenkilökokeiden sisällöstä. Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin vastuuhenkilökoulutuksen ja -kokeen sisällöstä. Koulutuksessa käsiteltäisiin katselmuksiin liittyvää lainsäädäntöä, yrityksen energiakatselmuksia, kohdekatselmuksia, raportointia ja Energiavirastolle toimittavia tietoja. Vastuuhenkilökokeessa tulisi osoittaa näiden asioiden riittävä osaaminen.

6 §. Yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilön ammattitaidon ylläpitäminen

Pykälässä säädettäisiin vastuuhenkilön ammattitaidon ylläpitämisestä. Energiatehokkuuslain 15 §:n 2 momentin mukaan pätevyyden uusimista haetaan Energiavirastolta, joka toteaa ammattitaidon ylläpitämisen tai edellyttää vastuuhenkilökokeen hyväksytyä suorittamista pätevyyden uusimiseksi. Lainkohdassa todetaan myös, että asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ammattitaidon ylläpitämisestä energiakatselmusten tekemisellä, koulutuksella tai muulla näihin rinnastettavalla tavalla.

Asetuksen 6 §:ssä säädettäisiin ammattitaidon ylläpitämisestä yrityksen energiakatselmuksia tekemällä. Lähtökohta on, että Energiavirasto myöntää pätevyyden seitsemäksi vuodeksi ja jos pätevyys halutaan tämän jälkeen säilyttää, tulee henkilön

suorittaa uudelleen vastuuhenkilökoe. Vastuuhenkilökoetta olisi kuitenkin tarpeeton suorittaa uudelleen, mikäli henkilö voi osoittaa pitäneensä ammattitaitoaan yllä.

Ammattitaidon ylläpitämisen osoittamiseksi riittäisi, että henkilön suorittamasta yrityksen energiakatselmuksen tekemisestä ei ole kulunut vastuuhenkilöpätevyyden uusimista haettaessa neljää vuotta enempää. Käytännössä se tarkoittaisi, että pätevyys voitaisiin uusida ilman uutta koetta myös pätevyyden päättymisen jälkeen, mikäli energiakatselmus on tehty pätevyyden ollessa voimassa. Neljän vuoden ajanjakso pykälässä liittyy siihen, että pakollinen suuren yrityksen energiakatselmus on tehtävä vähintään neljän vuoden välein.

7 §. Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 19 päivänä tammikuuta 2015.

5 Esityksen vaikutukset

Energiatehokkuuslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 182/2014 vp) on arvioitu suurten yritysten pakollisten energiakatselmusten vaikutuksia. Pakolliset energiakatselmuksset voivat aiheuttaa yrityksille lisäkustannuksia, mutta toisaalta energiakatselmusten avulla voidaan saavuttaa merkittäviä säästöjä energiankulutuksessa. Tällä valtioneuvoston asetuksella täsmennettäisiin näitä energiakatselmuksiin liittyviä vaatimuksia.

Yrityksen energiakatselmuksen vastuuhenkilölle asetettaisiin koulutustasoa koskeva vaatimus, mikä rajaa tehtävän ulkopuolelle henkilöt, joilla ei ole vähintään alemmaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa. Toisaalta tutkinto on mahdollista korvata työkokemuksella.

6 Asian käsittely

Asetusehdotus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA, Energiavirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Liikennevirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafä, Maaseutuvirasto, Opetushallitus, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Energiateollisuus ry, Fingrid, Finpro, Fortum, Greenpeace, Helsingin Energia, Inspecta Oy, ISS Palvelut Oy, Kodintekniikkaliitto ry, Kuluttajat – Konsumenterna ry, Kunnossapitoyhdistys Promaint ry, LVI-talotekniikkateollisuus ry, Lämmitysenergia Yhdistys, Mittatekniikan keskus, Motiva Oy, Rakennusteollisuus ry, RAKLI ry, SAK ry, SGS FIMKO ry, SESKO ry, STTK ry, Suomen kiinteistöliitto, Suomen kuluttajaliitto ry, Suomen kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen standardisoimisliitto ry, Suomen Sähkötukku-liikkeiden liitto ry, Suomen ympäristökeskus SYKE, Suomen Yrittäjät ry, Suunnitelu- ja konsultointiyhtyritykset SKOL ry, Sähkö- ja teleurakoitsijaliitto STUL ry, Sähköenergialiitto ry SENER, Sähkölaitteistojen kunnossapitoyhdistys SÄKPY, Sähkö-

suunnittelijat NSS ry, Talotekniikkaliitto, Tekes, Teknologiateollisuus ry, Teollisuuden Voima Oyj, Tietosuojavaltuutetun toimisto, VTT ja Öljyalan keskusliitto.

Ehdotus on ollut tarkastettavana oikeusministeriön lainvalmisteluosaston laintarkastusyksikössä.

7 Voimaantulo

Asetus on ehdotettu tulemaan voimaan 19 päivänä tammikuuta 2015.